

TMMOB'YE BAĞLI ODALAR 17 AĞUSTOS 1999 DEPREMİNİN BUGÜNÜNÜ DEĞERLENDİRDİLER

Ağu 18, 2006 - 05:59 PM

TMMOB'ye bağlı odaların 17 Ağustos depreminin 7.yılına ilişkin değerlendirmeleri kamuoyuna duyuruldu.

TMMOB'YE BAĞLI ODALAR 17 AĞUSTOS 1999 DEPREMİNİN BUGÜNÜNÜ DEĞERLENDİRDİLER

TMMOB'ye bağlı odaların 17 Ağustos depreminin 7.yılına ilişkin değerlendirmeleri kamuoyuna duyuruldu.

İNŞAAT MÜHENDİSLER ODASI İNSAN HAYATI NE ZAMAN ÖNCELİKLİ OLACAK?

- Deprem ve alınacak önlemlerle ilgili söylenmedik söz kalmadı. Ancak somut bir adım atılmadı.
- Çalışmalar daha çok teorik çevreyle sınırlı ve deprem sonrası yara sarma merkezli yürütülüyor.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu yıl bahara hazırlık çalışmalarına 100 milyon dolar ayırdı. Bu parayla 750 okul güçlendirilebilirdi.

17 Ağustos 1999 Marmara depreminin üzerinden 7 yıl geçti. Geriye dönüp baktığımızda, bu dramatik ve acı olaydan ne yazık ki yeterince ders alınmadığını söyleyebiliriz. Binlerce insanımızın ölmesi, ülke ekonomisinin telafisi mümkün olmayacak şekilde tahribata uğraması bile sonucu değiştirmemiş, köklü, kalıcı çözüm noktasında aradan geçen onca zamana karşın adım atılmamıştır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimleriyle Türkiye sanki üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi hareketsiz yeni bir depremi beklemektedir. Yakın bir zaman içinde, Marmara depremi büyüklüğü ve yıkıcılığında bir deprem olma olasılığı üzerine tartışmalar sürerken, kaç insanın yaşamını yitireceği, ülke ekonomisinin hangi oranlarda etkileneceğine dair hesaplar yapılırken böylesi bir vurdumduymazlığı anlamak ve kabul etmek mümkün değildir. Türkiye gibi topraklarının yüzde 93'ünün aktif deprem kuşağı üzerinde bulunduğu ve nüfusunun yüzde 98'inin deprem riski altında yaşadığı bir ülkede, toplumsal yaşamın bu çerçevede düzenlenmesi, ilgili tüm yasal değişikliklerin bir an önce gerçekleştirilmesi gerekliliğine dikkat çekmek durumunda kalmak bile başlı başına tuhaflığa işaret etmektedir. Türkiye'nin tercihi nedir? İnsan hayatı mı? Bundan emin olmadığımızı üzümlerle belirtmek durumundayız. Olası depremde büyük can kaybı yaşanacağı bilinen İstanbul'da, Büyükşehir Belediyesi'nin bahara hazırlık için bütçesinden 100 milyon dolar ayırması, insan hayatının ne kadar önemsediyini göstermektedir.

Mevcut hesaplamalara göre, bu kadar paraya 750 okulun güçlendirilmesi yapılabilir. İstanbul Deprem Master Planı ile olumlu adım atan yerel yönetim, bu noktada anlaşılabilir bir tutum içindedir. Kaç okulun güçlendirmeye ihtiyacı olduğunu belirlemek önemli bir iştir ancak asıl önemli konunun bu okulları güçlendirmek olduğu unutulmuş görünmektedir.

17 Ağustos'tan sonra iyi niyetli bir yaklaşımla deprem şurası toplanmasına, bu zeminde ilerletici, yol gösterici tartışmalar gerçekleştirilmesine karşın, şura kararlarının hayata geçirilme noktasında bir türlü adım atılmamaktadır. Aynı şekilde, Yapı Denetim Yasası başta olmak üzere, ihtiyaç duyulan yasaların çıkartılmaması, ilgili yasalarda düzenleme yapılmaması da dikkat çekmemiz gereken olumsuzluk olarak karşımızda durmaktadır. İnşaat Mühendisleri Odası, Marmara depreminin yıldönümünde bir kez daha merkezi yönetimi ve yerel yönetimleri göreve çağırılmaktadır.

Bu çerçevede;

- İmar ve afet mevzuatlarının hazırlanması, kentlerde servisli kentsel arsa üretiminin gerçekleştirilmesi,
- Kırdan kente göçün neden olduğu sağlıksız kentleşme ve kaçak yapılaşmanın önlenmesi,
- Emredici plandan, tanımlayıcı plana geçilmesi,
- Coğrafi bilgi sisteminin oluşturulması ve uydu teknolojilerinin kullanılması,
- Kurumsal yapılaşmanın tamamlanarak ilgili yasa ve yönetmeliklerin çıkartılması,
- Dış kaynaklı fonlar yerine genel bütçeden önemli bir payın önlemler için ayrılması,
- Deprem Şurası'nın önemli konularından olan 4708 sayılı mevcut Yapı Denetim Yasası ve Doğal Afet Sigortası (DASK), ihtiyacı karşılayacak şekilde düzenlenmesi,
- İnşaat Mühendisleri Odası'nın kendi bünyesinde uygulamaya başladığı Yetkin Mühendislik Yönetmeliğinin yasalaşması sağlanmalıdır.

Bugün ağırlıklı, deprem sonrası "yara sarma" amaçlı çalışmaların yoğunlaştığı gözlenmektedir. Oysa Türkiye'nin köklü, kalıcı, önleyici ve zararı azaltıcı önlemlere ihtiyacı bulunmaktadır. Eğer bu irade kullanılmaz, kentleşmeye ve yapılaşmaya dair gelişmiş ülkeler düzeyinde yasal düzenleme ve denetim sistemi uygulamaya alınmazsa, ilerde yaşayacağımız yıkımın, şimdiye kadar yaşananları aratacağı bilinmelidir.

TMMOB JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU

BASINA VE KAMUOYUNA

17 Ağustos 1999'da Marmara Bölgesinde 45 saniyelik bir süre içinde on binlerce kişinin ölümüne, 25-30 milyar \$'lık ekonomik kayba neden olan depremin üzerinden 7 yıl geçmesine rağmen, bir doğa olayı yaşanmamış gibi göz ardı edilemez.

MARMARA BÖLGESİNDEKİ DEPREME İLİŞKİN VERİLER:

10 İlde Ağır Hasar Gören Veya Göçen Konut Sayısı 96.785, İşyeri Sayısı 15.939.
17 Bin Civarında Konut İçin Doğrudan Yeniden Yapma Kredisi Verilmiş,
Yapılan Kalıcı Konut Sayısı Toplam 41.000 Civarında Olup Bölgede Konut Açığı Devam Etmektedir.

Deprem İçin Çıkarılan "Ek Vergiler" Başka Amaçlar İçin Kullanılmış Mıdır?
Sayıştay Raporlarına Göre Denetimsiz ve Savruk Harcamalar Yapılmış Mıdır?
Ülkemizin deprem tehlikesi ile iç içe yaşadığı ne kadar göz ardı edilemez bir gerçek ise, yerleşim amaçlı yer seçimi çalışmalarında yer alan; depremsellik, deprem risk analizi ve deprem tehlikesi konularını içeren sismoloji (deprem bilimi) jeofizik alt bilim dalı olduğu bir o kadar aşikârdır. Ancak bu gerçekleri göz ardı eden siyasal iktidarlar, Türkiye ve dünya üniversitelerinde "deprem" eğitimini alan başta jeofizik mühendisleri olmak üzere mühendis, mimar ve şehir plancılarının ülkemizin deprem riski konusundaki uyarılarını dikkate almayarak, gereksinim duyulan kurumsal, hukuksal ve ekonomik önlemleri ivedilikle alınması konusunda çözüm için adım henüz atmamışlardır. Deprem ile ilgili çalışmalarda merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve yurttaşlar arasında dengeli bir işbirliği oluşturulmamıştır.

Asrın felaketi kabul edilen 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremleri sonrasında geçen 7 yıllık sürede 38 adet KHK çıkarılmasına rağmen; halen her deprem sonrası ayrı bir politika uygulaması süregelmektedir. Afetlere öncelik veren bir imar yasası çıkarılamamış, ilgili

kurumlar arasında yeterli bir koordinasyon yapılamamıştır. Yapı projelendirmesi aşamasından önce; deprem-zemin yer hareketlerini modellemeye yönelik standart bir format henüz oluşturulamamış ve ülkemizin afet politikaları yeniden gözden geçirilip güncelleştirilmemiştir.

JFMO olarak Deprem'in 7 yıl dönümünde soruyoruz.

Neden,

1. Afet ve özellikle depremlerle ilgili olarak bilgilendirilmenin sınırlı kalmaması, kaliteli ve güvenli bir yapılaşma konusunda daha duyarlı olmaları sağlanamamıştır. Halkımızın deprem tehlikesinin yanı sıra, deprem riskinin azaltılması, yerleşme-yapılaşma konusunda da bilinçlendirilerek daha duyarlı bir toplum bilincinin yerleştirilmesi ve afet yönetim sistemimizde en ufak bir değişiklik yapılmamıştır. Ülkemizin afet politikası yeniden gözden geçirilip güncelleştirilememiştir.
2. 3194 sayılı İmar ve 7269 sayılı Afetler yasasındaki temel düzenlemelere yönelik çalışmalar tamamlanamamıştır. "Afet" kavramının çok az yerde geçen imar yasası ile zarar azaltma hizmetleri yerine yara sarmayı temel strateji kabul eden Afetler yasası hala yürürlüktedir. Afetlere öncelik veren bir imar yasası çıkarılamamış, ilgili imar yasa tasarısı meclise daha inmemiştir. Kanun, yönetmelik ve genelgeler yumağı sadeleştirilerek, uygulanabilir hale getirilememiştir.
3. Deprem riski olan yerleşim birimlerinde yaşam devam etmekte; afetler bir kader (!) olarak kabullenilmekte olup hiçbir önlem alınamamıştır.
4. 23 Kasım 1999 tarihinde Dünya Bankası ile imzalanan MEER (Marmara Depremi Acil Yeniden Yapılandırma) kredi antlaşması sonrasında ülkemizdeki afet hizmetleri ve yapılanması, özelleştirmeci bir anlayışa terk edilmiştir.
5. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca, depremler ve deprem güvenliği konularını her boyutuyla tartışmak, zarar azaltmaya yönelik çalışmalar için ulusal yol haritası oluşturmak amacıyla 28 Eylül - 1 Ekim 2004 tarihlerinde Deprem şurası düzenlenmesine ve somut çağdaş ifadelere rağmen, BİB sanki şura yapılmamış alınan kararlar yokmuş gibi davranmaya devam etmekte, şuraya duyulan güveni ciddi anlamda zedelemekte, kararlarının ne işe yaradığı dahi sorgulanmaktadır. Deprem şurası toplanmış, ama hala sonuç alınamamıştır.
6. Ulusal deprem konseyinin 2002 yılında çıkardığı strateji raporunun tespitleri hayata geçirilememektedir.
7. Belediye, Büyükşehir Belediye, İl Özel İdaresi yasaları, Afet hizmetlerinde yerleşmenin ve kamu eliyle uygulama yerine, bu hizmetleri satın almanın önünü açacak şekilde TBMM'de kabul edilmiştir. Belediye ve ilgili Bakanlıklara bağlı Genel Müdürlük arasında görüş birliğine varılamamış, farklı uygulamalar ve genelgeler halen yürürlükte olmaya devam ettirilmiş, görüş birliği sağlanamamıştır. İlgili kurumlar arasında yeterli bir koordinasyon yapılamamış, Ülke çıkarlarını ön planda tutacak, genelge çıkarılamamış, genelgeler yumağı sadeleştirilememiştir.
8. Dünya Bankası'nca kurulan DASK ve afet sigortası uygulaması iflas ettirilmiştir. DASK uygulamasını delinmiş, buna uygun yasal düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur. Halen sigortalılık oranının %15'i geçememiştir.
9. I. Ve II. Derece deprem bölgesindeki birçok belediye dahil yerel yönetimlerce imar planına esas etütlerde jeofizik etütlerin yaptırılmadığı, yaptırılmayacağı görülmektedir. Zemin etütlerine gereken önem verilmemiş, jeofizik mesleğinin önündeki engeller kaldırılmamıştır. 17 Ağustos Depremi sonrasında Marmara Bölgesinde belediyelerce başlatılan jeofizik etütler kesintiye uğramıştır. 1999 depremleri ülkede olmamış gibi davranılmış, kamuya, belediyelere, Bayındırlığa jeofizik mühendisi alınmamıştır, alınmamakta da ısrar edilmiştir. JEOFİZİKTEN anlamadığı halde, birileri o işi yerine getirmekte, getirmeye devam etmektedir. Bu ülkede 7.2, 7.4 büyüklüğünde depremin olması, bazı kalıplaşmış düşünceleri ve mesleki taraftarlığı değiştirmiyor.

Belediyelerde Çalışan JFMO Üye Sayısı 68 (1999 Sonrası İşe Alınan 9)
Bayındırlık İskan Bakanlığında Çalışan JFMO Üye Sayısı 40 (1999 Sonrası İşe Alınan 2).
Peki bu Müdürlüklerde jeofizik raporları ve hizmetleri kim denetlemekte ve yürütmektedir.
Doğal olarak tek bir jeofizik dersi alan bazı mühendislikler. Her belediye ve İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerinin teknik alt yapısını güçlendirmek amacıyla olmazsa olmaz şartı olarak Jeofizik Mühendisi istihdamı sağlanamamış, başta Jeofizik Mühendisi olmak üzere teknik personel istihdamını arttırıcı önlemler alınamamıştır.

10. Kentlerin nazım imar planları yapılarak yerel zemin koşullarına göre (Afet haritaları, mikro bölgelendirme haritaları, plana esas jeofizik, jeolojik, jeoteknik etütler) kent yapılaşma haritası çıkarılamamıştır. Bir başka deyişle bir kentin her hangi bir bölgesinde ne tür (temel sistemi, bodrum, yapı yüksekliği v.b) yapı yapılacağı belirlenememiştir. Ülkemizdeki imar planına esas jeolojik-jeofizik-jeoteknik araştırmalar yanında kentsel alanlardaki yapı stoku envanterinin çıkarılarak, mevcut yapı stoklarının mühendislik açısından bilimsel olarak elden geçirilmesi; riskli alan terk edilmesi ve riskli yapıların yıkılması işlemleri gerçekleştirilememiştir. Depremle ilgili yargı kararları sonuçlanmış, ama hala ilgili mevzuatlarda yer alamamıştır.

11. Yapı denetim kuruluşlarında zemin etüt proje denetçisi olarak jeofizik mühendisleri çalışması sağlanamamıştır. 4708 sayılı yasa ile 19 ilde uygulanan Yapı Denetim gerçeği, denetim şirketlerinin kendi ifadeleriyle hedeflenen amaçtan sapmıştır. Böylece kanun ve ilgili yönetmelikleri göz ardı edilmektedir. 4708 ve buna dayalı yönetmelikler BİB ve ilgili idarelerin uygulayıcıları tarafından bile bir çok yönden saptırılmıştır.

12. Avrupa Birliği'nin Afet-Zemin-Deprem-Yapı konusunda uyguladığı Eurocode 7 ve 8 normlarından Eurocode 7 TSE tarafından çevirisi yapılarak yayınlanmıştır. Ancak özellikle deprem bölgelerinde yapılaşma ile ilgili norm ve standartları tanımlayan Eurocode 8 henüz yayınlanmamıştır. TSE bir an önce Eurocode 8 normlarını Türkçeleştirerek yayınlamamış, bu normlar baz alınarak uygulamaya geçirilememiştir.

13. 1999 yılı depremleri sonrasında hazırlanmış olan, depreme karşı halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacı için "Planlama ve İmar", "Yapı Denetimi", "Zorunlu Deprem Sigortası", "Yetkin Mühendislik", "Acil Durum Yönetimi" gibi yeni tasarı taslakları ivedilikle uygulamaya konulamamıştır.

14. Halen ülkemizde deprem gözlemlerinde istenilen düzeye erişilememiş, bir ulusal veri bankası, oluşturulamamış, Deprem zararlarının azaltılması ile ilgili çalışmalara önemli katkılar sağlayacağı açık olan Diri faylarla ilgili olarak daha önce bilinmeyen yeni fayların belirlenmesi, bunların nasıl kırılacağı vb. gibi konularda ülkemizde yapılacak araştırmaların özellikle Jeofizik çalışmalarla tespiti konusunda mesleki taraftarlıkta ön planda olacak şekilde göz ardı edilmiştir.

15. 17 Ağustos 1999 sonrası başlayan ve en hafif deyimle insanlarımızın psikolojilerini bozan deprem kirliliği her fırsatta sürdürülmesi önlenememiştir.

16. Türkiye genelinde afetlere yönelik önlemler ve hazırlıklar kapsamında, kamu kuruluşları, işyerleri, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, okullar ve benzeri kurum ve kuruluşlar, "Güvenli Yaşam Bilinci"nin oluşturulmasına yönelik ortak eğitim faaliyetleri yeterince düzenlenememiştir. "Güvenli Yaşam Bilinci" kavramının toplumun bütün kesimleri arasında yayılması için, kamu yararı ve ülke çıkarları doğrultusunda sivil toplum örgütleri, özel sektör, yerel yönetimler ve kamu kurumları arasında dinamik bir ilişki oluşturulamamıştır. Ülkemizde; çağdaş bir afet yönetimi oluşturulmalı, afet öncesi yapılacak çalışmalarla can ve mal kayıpları asgariye tutulmalı, deprem bilinci toplumsal bir öğreti olarak yeterince yaygınlaştırılmamış, yaygın ve etkin bir bilgilendirme programı yeterince uygulanamamıştır.

Sonuç olarak; 17. Ağustos depreminin üzerinden geçen 7 yıllık sürede afetler cephesinde yeni bir şey olmamış; depremler 'mı' gibi (yani olmamış gibi) yaşanmıştır. İlgili kurumlar

eski anlayışlarını ve uygulamalarını ısrarla sürdürmekte tam aksine deprem olmamış ve olmayacakmış gibi daha da geriye götürmüştür. Ülkemizde yaşanan ve yaşanacak afet olayları takdir-i ilahi olarak kabul ettirilmeye karşı karşıyadır.

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası olarak, yapılmayanların bir an önce hayata geçirilmesine, olumsuzlukları yok etmek, afetlere karşı toplum için "güvenli yaşam bilinci"ni oluşturmaya, iktidarı ve yetkilileri bir kez daha duyarlı olmaya ve bir an önce söylenenleri dikkate almaya çağırıyoruz.

TMMOB JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU 17.08.2006

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI TÜRKİYE'DE AFETİN ADI YOK!!!!

17 Ağustos 1999, saat 03:02'de Merkezi Kocaeli-Gölcük olan, Richter ölçeğiyle 7.4 büyüklüğünde yıkıcı bir deprem yaşadık. Her şey 45 saniye gibi kısa bir süreye sığıdı... Sonuç onbinlerce insanımızın yaşamını yitirmesi ve milyarlarca dolar ekonomik kayıp. Yüzyılın felaketi olarak toplumsal hafızamıza kazınan bu felaket, Türkiye'yi özellikle 1950'lerden sonra esir alan "sanayileşmede ve kentleşmede plansız yer seçimlerinin, "arsa ve arazi rantına dayalı imar ve yapılaşma kararlarının" ve "unutulan deprem gerçekliğinin " yada akıl, plan bilim ve mühendislik yerine azami karı ve sömürüyü ilke edinen rant politikalarının doğal bir sonucu oldu. Yaşananlar, bir doğa olayının "afete" dönüştürülmesinin acı tablosudur....Bu anlayışlar nedeniyle Türkiye sadece bir deprem ülkesi değil bir afet ülkesi olmuştur...

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik koşulları nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan doğal afet olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Doğrudan doğal afet zararlarının her yıl Gayri Safi Milli Hasılanın % 1-3'ü arasında kayıplara yol açtığı tahmin edilmektedir. Ancak 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Depremleri gibi katastrofik etkilere sahip olayların neden olduğu zararlar bu oranların üzerine çıkabilmektedir.

Deprem jeolojik bir gerçeklik olarak yadsınmaz. Biliyoruz ki, deprem kaçınılmaz olarak bir kez daha karşımıza çıkacak. Bu jeolojik gerçekliğin bilinmesine karşın bugün yaşadığımız çevrenin afetlere karşı daha korumalı ve güvenli, toplumun daha dirençli olduğunu maalesef söyleyemiyoruz. Bütün bu gerçekliğimiz, Ulusal bir afet politikamızın zaman geçirilmeden oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun için kaybedecek tek bir saniyemiz yok...

Ulusal afet politikamız, her şeyden önce zarar azaltma stratejisi üzerine kurulmalıdır. Afet zararlarının azaltılması ve ülkemizdeki yerleşimlerin afetlere karşı güvenli hale getirilmesi ise ara vermeden kararlı bir şekilde sürdürülmesi elzem olan, geniş kapsamlı, toplumsal olarak içselleştirilmiş "afetlere karşı mücadele kültürü" ile desteklenmesi gereken toplumsal bir hedeftir. Bu yolda teknik, sosyal, yasal, kurumsal ve ekonomik boyutlarıyla sağlamlaştırılmış çağdaş bir afet yönetim sistemi oluşturulmalıdır. Ancak bu sistemin oluşturulması için Merkezi ve Yerel Yöneticilerin kararlılığına ve bilimsel açılımlara sahip çıkmalarına ihtiyaç vardır. Bu nedenle merkezi ve yerel yönetimlerde kamusal erk kullanıcılarının, Dünya Bankası güdümlü piyasacı politikalar yerine kamu yararı ve bilimsel kriterler çerçevesinde bütünsel afet politikalarına duyarlılık göstermeleri; ve buna uygun davranmaları gerekmektedir.

Kaybedilen her an, afetler karşısında ödeyeceğimiz faturayı kabarttığını unutmamak gerek. Çarpıcı olması açısından bir örnek verelim.. Birbiriyle örtüşen bir çok senaryoya göre İstanbul'da, meydana gelebilecek 7.5 büyüklüğündeki bir deprem sonucu, 30 bin binanın tamamen yıkılacağı, 40 bininin ağır hasarlı binaya dönüşeceği, 50 bin insanımızın yaşamını yitireceği ve en az 50 milyar A.B.D Doları zarara yol açabileceği bilinmektedir. Elbette yıkıcı bir deprem riski ülkemizde sadece İstanbul ve KAF için geçerli değildir.... Doğu Anadolu Fay

Zonu ve Ege Graben bölgesindeki diri faylar üzerinde yapılan araştırmalar sonucu halen biriken enerjinin boşalması beklenen Sismik Boşluklar ya da riskli alanlar olduğu bilinmektedir.

Değerli Arkadaşlar,

Ülkemiz için yüzyılın felaketi olarak adlandırılan Doğu Marmara depremlerinin üzerinden 7 yıl geçti .. Beklendi ki, başta odamız olmak üzere bilim insanlarının akademisyenlerinin duyarlı kesimlerin deprem riski konusundaki uyarılarını dikkate almayan siyasi iktidarlar, bu kez felaketten ders çıkarır, planlı ve afet güvenliği yüksek yerleşimler için gereksinim duyulan kurumsal yasal ve ekonomik önlemleri ivedilikle alırlar. Ancak geldiğimiz noktada hamasi söylemlerin dışında atılmış tek bir ciddi adım yoktur. AKP iktidarı da aynı geleneği sürdürerek afetlere ilişkin bir kaygısı olmadığını uygulamalarıyla göstermektedir. Ne beklenen İstanbul depremi, ne heyelanlar, ne su baskınları yani afete ilişkin Hiçbir gündemi yok.. Öyle ki DPT tarafından hazırlanan ve ülkemizin her sektörü, kurumu ve bireyi için en üst ölçekte ve en üst derecede yapılan planlama belgesi olan ve Bakanlar Kurulu kararıyla 01.07.2006 gün ve 26215 sayılı Resmi Gazete yayımlanan, önümüzdeki 7 yılın temel hedeflerinin belirlendiği "DOKUZUNCU KALKINMA PLANI - "(2007-2013) nde afete karşı hazırlıklar ve afet zararlarıyla mücadele süreci yer almamıştır.

Bakanlar Kurulu'nun tüm duyarlı kesimleri kaygı içinde bırakan "DOKUZUNCU KALKINMA PLANI STRATEJİSİ (2007-2013) HAKKINDA KARAR"ıyla başlayan sürecin sonunda 2007-2013 yılları arasında ülkemizin her sektörü, kurumu ve bireyi için en üst ölçekte ve en üst derecede yapılan planlama belgesi olan "DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)"nda afete karşı hazırlıklar ve afet zararlarıyla mücadele süreci unutulmuştur (01.07.2006 gün ve 26215 sayılı Resmi Gazete).

Bu planda tek bir AFET kelimesi yoktur.. Bu durum Odamız tarafından endişeyle karşılanmaktadır. Odamız tarafından 20.05.2006 Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyelerine durumu anlatan bir açık mektup gönderilerek kaygılarımız dile getirilmiş, ancak hala bir yanıt alınamamıştır.

Anlaşılan 59. Hükümetin gündeminde deprem ve doğal afetler yok.. İnsan yaşamı, can ve mal güvenliği yok...Ulusal bir afet politikası oluşturulması yok...

Yani kısaca gelecek 7 yıl içinde de "DEPREMİN ADI YOK" ..

İŐTE, ODAMIZIN TESPİTLERİ İŐIĐINDA DEPREM VE DİĞER AFETLER KONUSUNDA TÜRKİYE GERÇEĞİ budur.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI OLARAK ULUSAL BİR AFET POLİTİKASI İÇİN ÖNERİLERİMİZ AŞAĞIDA SUNULMUŞTUR..

-Ülkemizde mevcut Afet Yönetim Sisteminin önemli oranda odaklandığı afet sonrası için geçerli müdahale ve iyileştirme aşamalarından ziyade hazırlık planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştirilmesi; başta İmar ve Afet Yasaları olmak üzere ilgili yasalarda uygulama ve dil birliğinin sağlanması gereklidir.

-Afet Yönetim Sistemindeki çok başlılığın yaşanılan olumsuzlukların önemli bir tetikleyicisi olmasından dolayı kurumsallaşma süreci merkezi planlama anlayışı temelinde yeniden ele alınmalı; kurumlar arasında sinerji yaratılmalıdır.

Afet Yönetiminde kurumsal dağınıklılığı ortadan kaldırmak için Başbakanlığa bağlı "Afet Müsteşarlığı" kurulması yararlı olacaktır.

-Ülkemizin afet gerçeğliği karşısında, işlevi ne olursa olsun herhangi bir afet politikası veya uygulamasının zarar azaltmadan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Aksine artık toplumsal yaşamın içindeki her etkinliğin bir afet ve zarar azaltma boyutu olmak zorundadır.

-Dünyada zarar azaltma süreçlerinin ilk adımı olarak görülen ve afete duyarlı planlamayı sağlamada önemli bir araç olan Afet Tehlike (Deprem Tehlike Haritaları, Heyelan Duyarlılık ve Risk Haritaları, Çığ Düşmesi Risk Haritaları, Su Baskını Haritaları vb) Haritalarının hazırlanmasına yönelik ivedi olarak çalışmalar başlatılmalıdır.

-Türkiye'nin jeolojisi ve depremselliği genel çizgileriyle bilinmekle birlikte bu verilerin ayrıntılandırılması ve arazi kullanım planları açısından kullanılabilir nitelik kazandırılması gerekmektedir.

Ülkemizdeki Merkezi ve Yerel yönetimler açısından yerleşim (mevcut) ve gelişim (yeni) alanların jeolojik sınırlama ve avantajlarını ortaya koyan, kentsel politika ve projelerin ekonomik ve çevresel boyutlarını birinci dereceden etkileyen jeolojik yapı, hidrojeolojik koşullar, yapı malzemeleri, jeomorfoloji, zeminlerin fiziksel ve mekanik özellikleri, deprem gibi jeolojik tehlike potansiyeli vb jeolojik ve jeoteknik verilere dayalı arazi kullanım haritalarının hazırlanması öncelikli bir görevdir. Her tür ve ölçekteki planlama öncesi İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütlerin yaptırılması konusu, ülkemizin afet yönetim sisteminde öncelik vermek zorunda olduğu zarar azaltma stratejisinin önemli bir parçasıdır.

-Afet zararlarının azaltılması sürecinin önemli bir aktörü Yerel Yönetimlerdir. Deprem riski yüksek alanlardaki Belediyelerden ve Valiliklerden başlamak üzere Yerel Yönetimlerin teknik alt yapısını ve personel durumunu güçlendirmek, başta jeoloji mühendisi olmak üzere teknik personel istihdamını arttırıcı önlemler almak, afetlere karşı hizmet içi eğitim çalışmalarını organize etmek gereklidir.

-Eğitime yatırım yapılmadıkça afetlerle baş edecek afet kültürüne sahip bir toplumdan söz edilemez. Deprem sonrasında eğitim alanında kalıcı adımlar atılmamıştır. Japonya örneğinde olduğu gibi belirlenmiş bir günde ve her yıl tekrarlanacak şekilde tüm yurttaşların katılacağı ulusal ölçekte bir Afet tatbikat günü yapılmalıdır. Alışlageldik gösteri amaçlı etkinliklerden vazgeçilmelidir.

Halkın sorunları sahiplenmesine ön ayak olacak, güvenilir olduğu kadar inandırıcı olan ve olumsuz düşünceleri olumluya ve eyleme dönüştüren eğitim programlarının oluşturulması gerekmektedir.

- Deprem Şurası raporlarında da vurgulandığı gibi orta öğretimde jeoloji derslerinin okutulması konusundaki öneriler dikkate alınarak hayata geçirilmelidir. Jeoloji derslerinin önemli bir işlevinin de, bir doğa olayının bilinçsizlik, sosyal ve ekonomik politiklardaki yetersizlikler sonucu afete dönüştüğünü, afetin bir kader olmadığını yeni nesillere öğretmek olacağı unutulmamalıdır.

-Yapılan araştırmalar dünyada afetlerden etkilenen insan sayısının her yıl %6 arttığını, afetlerden etkilenen insanların %90'ının az gelişmiş ülkelerde yaşadığını göstermektedir. Görünen odur ki kaynaklarının eşitsiz dağılımı ve kapitalist politikalar az gelişmiş ülkeleri ve yoksulları afetlere karşı daha savunmasız bir hale getirmiştir. Ülkelerin ve ülkemizin afetlerden zarar görmesinin asıl nedeni sosyo-ekonomik koşulları ve mevcut siyasal ilişkilerdir. Afet güvenliğinin sağlanması diğer tüm toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkemizde, Afeti sadece yasal, kurumsal veya teknik bir sorun olarak gören ve bu noktalarda çözmeye çalışan anlayışlar hala değişmemiştir. Afet olgusunun sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları gözardı edilmeye devam edilmektedir.

- Türkiye'nin deprem/doğal afet zararlarının giderilmesi amacıyla ortaya çıkan mali kaynak gereksinmelerini karşılamada bugüne kadar başvurmuş olduğu yol; bütçeden kaynak aktarma, iç borçlanma, vergiler ve uluslar arası kuruluşlardan kredi ve yardım almak şeklinde olmuştur. Ancak bu yöntemler yerine önceden bir fon yaratabilmesinin ve fon kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasının; bu çerçevede uygulanan ekonomik program çerçevesinde tasfiye edilen "Afet Fonu"nun yeniden oluşturulmasının daha yararlı olacağı inancındayız.

- Afetlerle mücadelenin temel araçlarından biri de ekonomik kaynaklardır. Ulusal bütçesinin %1-3'ü arasında afet zararıyla karşılaşan ülkemizin, afetlere karşı direnebilmesi ve ilerideki risklere karşı kalkınmasını güvence altına alabilmesi için, her yıl ulusal bütçenin en az %3'ünü zarar azaltma harcamalarına ayırması gereklidir.

- Ülkemizde deprem ve genel olarak afet olaylarına karşı yapılması gerekenlere ilişkin önemli oranda bilgi birikimi oluşmuştur. Ancak bu birikim toplumsal yaşamda kullanılabilir hale

dönüşmemiştir. Bu nedenle bugüne kadar "edilgen" bir tavır sergileyen Ulusal Deprem Konseyi'nin daha fonksiyonel hale getirilmesi; aktif tektonik konusunda üniversitelerdeki birikimin ivedilikle uygulama süreçlerine yansıtılması gereklidir.

Değerli Basın Emekçileri,

1999 Depremlerinin yıkıcı sonuçları ile bir kez daha anlaşılmıştır ki, ülkemizin afet güvenliğini yükseltmek, yurttaşları ileride meydana gelecek afetlerin zararlarından korumak; siyasal, toplumsal ve Anayasal bir sorumluluktur.

Zarar azaltma, önceden hazırlık ve planlama, afet olayına müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarını birbirini bütünler bir tarzda kurgulayan bir afet yönetim sistemi etrafında bütünleşmek ve afet zararlarıyla toplumsal olarak mücadele etmek zorundayız. Yaşadığımız çevrenin jeolojik gerçekliği bunu gerektirmektedir.

Başta siyasi iktidarlar olmak üzere toplumun tüm kesimleri ve kurumları olarak, yaşamsal öneme sahip depreme hazırlık konusunda kendini her zaman sorgulamak ve halkın harekete geçemediği bir afet yönetimini uygulamanın mümkün olmadığı gerçeğini kavramak zorundayız.

16.08.2006

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

EK-1:

17 Ağustos Depremi sonrasında ortaya çıkan tablo rakamlarla şöyle;

-Kocaeli, Yalova , Sakarya, İstanbul, Bursa ve Eskişehir illerinde resmi rakamlarla toplam 17.825 ölü, 23.983 yaralı; 52.000 hasarlı bina, %3-5'i enkaz halinde, % 25'i ağır hasar, % 70'i orta ve hafif hasarlı yapı,

-Afetzedelerin geçici iskan ihtiyaçları için Kocaeli'nde 15686, Sakarya'da 10042, Yalova'da 5150 olmak üzere toplam 30878 adet prefabrik konut inşa edilmiştir. Bölgedeki prefabrik konutlar için 75.372.000 YTL harcanmıştır.

-Afetzedelerin Kalıcı Konut ihtiyaçlarını karşılamak üzere Kocaeli'nde (Gölcük-Değirmendere, Karamürsel, Yuvacık, Derince, Körfez, Gündoğdu gibi 12 ayrı noktada) 19580, Sakarya'da (Camili-Karaman ve Ferizli olmak üzere 2 noktada) 10530, Yalova'da (Merkez-Soğucak, Altınova-Subaşı ve Çınarcık-Çalıcı olmak üzere 3 noktada) 5524, İstanbul'da (İkitelli Toplu Konut Alanında) 810 olmak üzere toplam 36444 adet konut yapılarak hak sahiplerine teslim edilmiştir. Bolu'da yapılan 2008, Düzce'de yapılan 8469 konut ile birlikte 17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinin toplam konut bilançosu 46921'e yükselmektedir.

17 Ağustos afetzedelerinin Kalıcı Konut Alanlarındaki bina, altyapı, kamulaştırma, müşavirlik vb amaçlarla 1.103.155.000 YTL'lik harcama yapılmıştır.

-Deprem Bölgesindeki enkaz kaldırma işlemlerine 104.549.000 YTL, Evini Yapana Yardım ve Orta Hasarlı konutlara onarım yardımı olarak 210.246.000 YTL harcanmıştır.

-Deprem Türkiye nüfusunun yüzde 23'lük bir bölümünü oluşturan bölgede etkili olmuştur. Deprem bölgesi Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olup Gayri Safi Milli Hasıla içindeki payı yüzde 34.7, sanayi katma değeri içindeki payı ise yüzde 46.7 seviyesindedir. Deprem 2001 yılına kadar hissedilecek şekilde ekonomik göstergeleri olumsuz etkilemiştir. Depremin etkisiyle GSMH reel olarak % 6,6, sanayi sektörü % 8,3, imalat sanayi % 9,2, ihracatta ise %18.1 oranında küçülme meydana gelmiştir.

-Deprem bölgesi ülkemizin en önemli sanayi bölgesi olması nedeniyle, depremin yol açtığı nitelikli işgücü kaybının oldukça yüksek düzeyde olduğu tahmin edilmektedir. İşgücü kayıpları vb sıkıntılar dolayısıyla bazı işletmelerin üretimi geçici bir süre durmuştur. SSK Kayıtlarına göre 150 Bin kişi işsiz kalmıştır.

-Deprem sonrası meydana gelen hasarların giderilmesi için enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde toplam 600 Milyon ABD Doları finansman ihtiyacı doğmuştur. Örneğin sadece

TÜPRAŞ'a ait tesislerdeki hasarlar için gereksinim duyulan rakam 115 Milyon ABD Doları olarak açıklanmıştır.

-Eğitim önemli ölçüde darbe almış; bölgede toplam 43 adet okul yıkılmış 377 adet okul hasar görmüştür. Okullar için 20.000.000 YTL; Kocaeli, Sakarya ve İstanbul Üniversitesi ile YURTKUR tarafından 9.500.000 YTL ek ödenek talebinde bulunulmuştur.

-Hastanelerde meydana gelen hasarları gidermek için 23.000.000 YTL ; özel kuruluşlarca verilen "ücretsiz" sağlık hizmetleri için 4.000.000 YTL olmak üzere 27.000.000 YTL finansman ihtiyacı açıklanmıştır.

-Sigorta sektöründeki şirketler tarafından 17 Ağustos Depremi nedeniyle yapılan toplam ödeme 482,112,742 ABD Doları olarak açıklanmıştır.

Yukarıda genel çizgileriyle ortaya konulmaya çalışılan 17 Ağustos Depreminin yarattığı zararların giderilmesi için 1999 Bütçesinden başlamak üzere bugüne kadar, 2.781.543.506 YTL'si Konsolide Bütçeden olmak üzere toplam 4.329.524.880 YTL harcama yapıldığı resmi yetkililerce açıklanmıştır.

EK-2:

17 Ağustostan günümüze neler oldu?

-17 AĞUSTOS 1999 Depreminde meydana gelen zararı karşılamak amacıyla kamuoyunda "DEPREM VERGİSİ" olarak nitelenen "17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi Ve Civarında Meydana Gelen Deprem Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" çıkartılarak cep telefonundan, bankacılık işlemleri ve vergi beyannamelerine, Spor Toto kuponlarından Milli Piyango biletlerine, uçak biletlerinden gümrük ve pasaport işlemlerine kadar birçok alanda özel işlem ve özel iletişim adında yeni vergiler ödenmeye başlandı.

Yaklaşık 6.500.000.000 YTL olarak gerçekleşen verginin yarısının bütçe açıklarının kapatılmasında kullanıldığı bilinmektedir. (2002 yılında toplanan vergi 1.432.000.000 YTL'dir.)

2003 Yılından itibaren "Deprem Vergisi" paketinde yer alan birçok vergi kalıcı hale getirilmiştir. Bu durum aslında İMF tarafından daha önce önerilen birçok verginin gelecek toplumsal tepkileri kırmak amacıyla "Deprem Vergisi" adıyla kamuoyuna sunulduğunu açık olarak göstermiştir.

- Diğer yandan ulusal ve uluslararası bazda yardım kampanyaları organize edilmiş ve deprem için toplanan iç ve dış yardımların T.C.Ziraat Bankasında açılacak bir hesapta toplanması ve biriken paranın amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyecek bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır (576 sayılı KHK). Kurulan Komisyon Raporları 11.01.2000, 01.07.2000 ve 20.01.2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlamıştır. Komisyonun 20.01.2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 05.10.2001 tarih ve 19701-38 nolu son raporuna göre, hesapta 161.665.642 YTL birikmiş ve 156.520.374 YTL'si kullanılmıştır.

Yetkililerce yapılan resmi açıklamalarda, örneğin IMF ve Dünya Bankası'nın 17 Ağustos depreminden sonra gönderdiği yaklaşık 752 Milyon ABD Doların 2000 yılı bütçesine kaydırıldığını açıklaması gibi, iç ve dış yardımların bütçe açıklarının kapatılmasında kullanıldığı ifade edilmiştir. Kamuoyunun son derece hassas olduğu yardımlar konusunda siyasi iktidarlarca gerçekleştirilen bu saptırma, kamuoyu vicdanını zedelemiştir.

- Afetzedeler için yaptırılan kalıcı konutlarda maliyet ve kalite farklılığının oluşması uzun süren tartışmalara neden olmuştur. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 99 m2 büyüklükte ve Nisan 2000 fiyatlarıyla 20 bin ABD Doları maliyetli konutlar yaptırılırken, Başbakanlık Proje Uygulama Birimi tarafından ise 80 m2 büyüklükte ve Nisan 2000 fiyatlarıyla 14 bin ABD Doları maliyetli konutların yaptırılması kararlaştırılmıştır.

Kalıcı konut yapımında iki ayrı kurumun görev almasından dolayı afetzedelere farklı tip büyüklük ve maliyette konutlar yapılmış ve eşit olmayan seçenekler sunulmuştur.

-Dünya Bankasının zorunlu kıldığı Zorunlu Deprem Sigortası uygulaması, 587 sayılı "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. Aradan geçen 6 yıllık süre sonunda Türkiye'deki 12.988.665 adet konuttan, sadece 2.554.052'sinin (Temmuz-2006 itibariyle), %20'sinin, zorunlu deprem sigortası poliçesine sahip bulunuyor. DASK, 137 deprem olayından etkilenen konutlara 17.090.892,73 YTL'lik hasar ödemesinde bulunmuştur.

Rakamlar yurttaşların "Zorunlu Deprem Sigortası"nı inandırıcı bulmadığını, bir dayatma olarak kabul ettiğini göstermektedir. DASK, ulusal kaynakların yurt dışına transferinden başka bir kalıcı sonuç yaratmamıştır.

Diğer yandan gerçekleştirilen yasal düzenlemeler bakıldığında bu inançsızlığın siyasi iktidarlara da paylaşıldığı ve çıkartılan 5327 Sayılı Kanun gibi düzenlemelerle Zorunlu Deprem Sigortasını delindiği bilinmektedir.

-Dünya Bankasının bir diğer dayatması da, özel şirketler eliyle yapılacak Yapı Denetim olgusudur. 2001 Yılında 19 ilde uygulanmaya başlanan "4708 Sayılı Yapı Denetim Kanunu" denetim şirketlerinin kendi ifadeleriyle hedeflenen amacından sapmıştır. Yapı denetimi gibi ticarileştirilmesinin hiçbir kamusal ve teknik bir yarar sağlamayacağı bilinen, yeminli büro deneyimi ile daha öncede görülen, bir konuda Dünya Bankasının dayatmalarına teslim olunmuştur.

-Dünya Bankasınca kredi koşulları arasında dayatılan işlerden biri de, afet hizmetlerini koordine edecek yeni bir yapılanmanın oluşturulmasıdır. Bu amaçla 583 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" kurulmuş, daha sonra bu birim 600 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü"ne dönüştürülmüştür.

Bu kurumun kurulması ile birlikte zaten çok parçalı bir yapıya sahip olduğu için eleştirilen afet yönetim sistemimiz daha da parçalanmış; koordinasyon ihtiyacı artmıştır.

Adı geçen kurumun afet yönetim sistemimizi etkileyecek herhangi bir çalışması olmadığı bilinmektedir. Kurumun koordinasyonunda yürütülen İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlığı (İSMEP) Projesi, başta Deprem Konseyi olmak üzere birçok kurum ve araştırmacı tarafından "bilimsel kuşkuyla" karşılanmaktadır.

-Aslında 1992 Erzincan Depreminden buyana Dünya Bankası ile afet hizmetlerine kurulan ilişki sonrasında Ülkemizde yaklaşık 45 yılda oluşan bilgi birikimi ve kurumsal deneyimler bir yana bırakılarak Başbakanlık Proje Uygulama Birimi (PUB), Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) gibi yeni kurumlarla "her işe sil baştan başlama" anlayışı egemen olmuştur. Geçen 7 yılda görülmüştür ki, her kurum "kendi projesini", "kendi mevzuat tasarısını" gündeme getirmiş, aynı konuların etrafında, zaman, para ve enerji kaybına yol açma pahasına, dönülmüştür. 14.08.2006 tarihli Zaman Gazetesinde çıkan "Türkiye'nin Her Santimi için Afet Haritası Hazırlanıyor" başlıklı haber bu dağınıklığı bir kez daha gözler önüne serdi. Açıklamalarda bulunan Bakanlık yetkilisi, içinde kendi Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlüğün bulunduğu kurumlarca yapılan çalışmaları yok sayarak sanki ilk kez yapılan bir işin "müjdesini ve çağrısını" yapmaktadır. Mikrobölgeleme konusunda Afet İşleri (DRM), İstanbul Büyükşehir (JICA) ve PUB tarafından 3 ayrı proje yürütülmüş ancak pratik bir sonuca ulaşamamıştır; benzeri durum İmar Yasası içinde geçerlidir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve PUB iki ayrı koldan çalışma yürütmesine karşın sonuçta Bir şey değişmemiş, afet olfusu yer almayan 3194 sayılı İmar Yasası yürürlükte kalmaya devam etmiştir.

EK-3:

ULUSAL AFET YÖNETİM SİSTEMİ ÜZERİNE ÖNERİLER

- Bütünlüklü bir afet yönetimi aşamalarında yer alması gereken çalışmalar nelerdir?

Değişik afet yönetim modellerinde aşamalar farklılık gösterse de öz olarak yapılması gereken

çalışmalar aynıdır ve afet öncesi - sırası- sonrası için bütünlüklü bir yaklaşımı öne çıkartırlar. Zarar azaltma, önceden hazırlık, olaya müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarından oluşan modele göre yapılması gereken çalışmalarda temel noktalar aşağıda örneklenmiştir.

-ZARAR AZALTMA: Jeolojik, meteorolojik vb afet tehlikelerinin araştırılması, bölgesel ve yerel ölçekte tehlike değerlendirmeleri (makro ve mikro bölgeleme) ve haritaların üretilmesi, zarar azaltıcı mühendislik önlemlerinin geliştirilmesi, erken uyarı, izleme ve ikaz sistemlerinin oluşturulması, arazi kullanım planlamasına ve imar planlarına afet verilerinin entegrasyonu, yapılaşma standartlarının oluşturulması, afet ve imar mevzuatlarının bütünlüğünün sağlanması, afet zararlarını azaltma konusunda uluslararası ve ulusal bilgi ve deneyimin paylaşılması çalışmalarıdır. Afet öncesi döneme ait hizmetler olup zarar azaltmaya yöneliktir.

-ÖNCEDEN HAZIRLIK: Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte afet planlarının oluşturulması, haberleşme, tahliye vb görev alacak personelin eğitimi, lojistik planlama ve stokların belirlenmesi, toplumda afet kültürünün oluşturulması için yapılan eğitimler, başta yerel yönetimler olmak üzere kurum yöneticilerinin afet hizmetleri ve afet olayları üzerine eğitimi, yerel gazeteler, Tv'ler, konferanslar vb yoluyla halkın eğitimi, gibi afet öncesi dönem hizmetlerinin parçası olan çalışmalardır. Afet planlarının aksayan yönlerinin belirlenebilmesi ve bilgi ve deneyim alışverişini arttıracak koşulların sağlanması açısından yerel ve ulusal tatbikatlarla bu kapsam çalışmalar daha da zenginleştirilir.

-AFET OLAYINA MÜDAHALE: Afetin en az zararlarla atlatılabilmesi için olay sonrasında ilk etapta gerçekleştirilmesi gereken arama ve kurtarma, ilk yardım, tedavi, yiyecek, su, ilaç temini ve dağıtımı, genel olarak ihtiyaçların ve kaynakların uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalarıdır. Afet sırası döneme ait hizmetleri kapsar.

-İYİLEŞTİRME: Afet bölgesinde geçici iskan olanaklarının yaratılmasından başlayarak eğitim, sağlık, psikolojik destek, ulaşım, haberleşme alanlardaki çalışmalar ile ekonomik hayatı canlandıracak tedbirlerin alınmasıdır. hayatın normal akışına dönüşünü sağlamaya yönelik

-YENİDEN İNŞA: Afet bölgesinde zarar gören alt ve üst yapının yeniden inşasına ve onarımına yönelik çalışmalardır. Afetzedelerin kalıcı konut ihtiyaçlarının karşılanmasına, karayolu, enerji nakil hatları, kanalizasyon ve içme suyu hatlarının inşasına vb yönelik çalışmalardır. Afet sonrası dönem hizmetlerini kapsar.

- 7269 sayılı yasada afet sonrası dönem ve zarar azaltma yeterli bir biçimde ilişkilendirilerek ele alınıyor mu?

7269 sayılı yasada afet sonrası için tanımlı hizmetler temel olarak 14.maddesinde belirtilen Afete Maruz Bölgenin ilanı, 15. maddesi gereği kısmen değiştirilmesi ile olmayan veya olup da tamamen değiştirilmesi gereken yerlerde imar planlarının yapılması/yaptırılması, 16. maddesinde belirtilen "meskûn bir topluluğun bir kısmının veya tamamının kaldırılarak başka mahallere toplu olarak veyahut dağıtılarak yerleştirilmesi " kalıcı konutlar yer seçimi ve buna bağlı harita, planlama, kamulaştırma vb hizmetler ile kalıcı konut inşası, acil yardım dönemi boyunca yapılan yardımlar ve geçici iskan (prefabrik konutların yapımı, kira yardımı vb) imkanlarıdır. Dolayısıyla yasa sarma tamamlanınca geriye kalıcı konutlar ve alınmış Afete Maruz Bölge kararları kalmakta, toplum ve siyasi iktidarlar bir sonraki afet olayını beklemeye başlamaktadır.

Oysa afet sonrası dönemin, bir sonraki afet zamanına kadar zarar azaltıcı çalışmaların devreye girdiği bir dönem olarak ele alınması gerekir. Ülkemizdeki gibi yara sarıldıktan sonra zarar azaltıcı çalışmalara geçilmeyince yerleşim birimleri için afet olayının etkisi, bazen kısa aralıklarla, tekrar edebilmektedir. Örneğin Doğu Karadeniz için 1990, 1998, 2001, 2002, Batı Karadeniz için 1985, 1991, 1998 su baskını ve heyelan olayları; Erzincan 1939, 1992 depremleri, Bingöl 1971, 2003 depremleri vb.

EK-4: Kalıcı Konut Sayıları

İLİ DÜNYA BANKASI B.İ.BAKANLIĞI TOPLAM

KOCAELİ 9682 9898 19580
SAKARYA 2608 7922 10530
YALOVA -- 5524 5524
BOLU -- 2008 2008
DÜZCE 1469 7000 8469
İSTANBUL -- 810 810
TOPLAM 13759 33162 46921
EK-5:

Son 15 yılı baz aldığımızda gittikçe artan afet zararları karşısında ülkemizdeki yerleşimleri afetlere karşı daha güvenli kılma yönünde farklı zamanlarda önemli girişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Bu çalışmalardan merkezi düzeyde önemli yankılar uyandıranlarından bazı örnekler aşağıda sunulmuştur;

1-Birleşmiş Milletler tarafından 1990-2000 yılları arasındaki dönem için ilan edilen "Doğal Afet Zararlarının Azaltılması İçin Uluslararası On Yılı" kapsamında ülkemizde başlatılan çalışmalar sonucunda Afet İşleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda "Uluslararası Afet Zararlarının Azaltılması On Yılı Türk Milli Komitesi" tarafından hazırlanan ve Ağustos-1989'da yayınlanan Türkiye Milli Planı,

2-Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca Erzincan Depremi Rehabilitasyon ve Yeniden Yapılandırma Projesi kapsamında ODTÜ'ye ihale edilen "3194 sayılı İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin Yeni Bir Yapı Kontrol Sistemi ve Afetlere Karşı Dayanıklılığı Sağlayacak Önlemleri İçermek Üzere Revizyon Araştırma Projesi- Şubat 1999",

3-8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları çerçevesinde oluşturulan "Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu-Ocak 2000",

4-21.03.2000 tarihinde kurulan Ulusal Deprem Konseyi tarafından yayınlanan "Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi-Nisan 2002",

5- DPT Müsteşarlığı'nca 5-8 Mayıs 2004 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleştirilen Türkiye İktisat Kongresi'nde Afet Yönetimi Çalışma Grubu tarafından hazırlanan "Türkiye'de Afetlere İlişkin Politikalar ve İktisadi Etkenler Raporu-Mayıs 2004"

6-29-30 Eylül ve 01.Ekim 2004 tarihlerinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca düzenlenen ve İstanbul'da toplanan Deprem Şurası ve Komisyon Raporları,

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI

SORUNLARIN DOĞRU TEŞHİSİ + PLANLAMA = MİNİMUM DEPREM ZARARI

Hafızalarımızdaki can yakıcılığını halen koruyan 17 Ağustos 1999 tarihinden sonra toplumsal ve siyasal hatalarımızın hızla düzeltileceğini sanmıştık. Her yıl 17 ağustos tarihini de, bu beklentilerle, bir dizi hatırlama, bilinçlenme, ders çıkarma ve eksikleri görerek yeniden işe koyulma umuduyla açıklamalara, etkinliklere konu ettik. Ancak, üzülen görüyoruz ki, ülkemizde uygulama ve uygulayıcıların her zaman olduğundan daha hızlı bir biçimde bilim alanından koptuğu, bilimsel ve teknik doğruların siyasi tercihler yanında sürekli gözardı edildiği bir süreç kendini daha vahim biçimde hissettirdiği bu konjonktür, hatalardan gereğince ders almadığımızı ortaya koyuyor.

Geçtiğimiz 7 yılda afetlere hazırlık anlamında yapılan, yasa, yönetsel ve finansal çalışmaların bazı önemli katkılarından bahsedilebilir. Ancak, bilimsel ve mesleki anlamda Şura'larda, raporlarda, etkinliklerde tespit edilenlerin bir çoğunun hayata geçişinde büyük güçlükler, açmazlar yaşanırken, bir dizi uygulamadan vazgeçilmiyor, ısrarlı ve sistematik yanlışlıkların(!) sürdürülüyor olması, hem hatalardan ders çıkarmadaki hem de bilimsel ve teknik doğruları hayata aktarmadaki başarısızlığımızı açıkça gözler önüne seriyor.

- Büyük Depremi Yıkıcı Etkisini Arttıran Yanlışlarımız Nelerdi?

Kısmen İstanbul'u kapsayan, Gebze, İzmit, Yalova, Adapazarı, Düzce yerleşmeler bölgesinde yaşadığımız acı deneyim, kentleşme politikalarımızın eksikliklerine ve yanlışlıklarına işaret

ediyordu. Bu metropoliten alan, ülke ekonomisi içinde sanayi üretiminin yarısından fazlasını sağlayan, aşırı nüfus baskısı altında, karayolları boyunca sanayi alanları ve bunlarla birlikte kontrolsüzce büyüyen konut alanlarından ibaret bir yerleşme dokusuna sahipti. Bu doku, "imarçılık" dışında belirli bir planlama yöntemimiz ve yer seçimleri konusunda tutarlı kamu politikalarımız bulunmaması nedeniyle, piyasa dengelerinin sürüklediği biçimde, yap-satçı müteahhit eliyle, hızla, plansızca ve pervasızca gelişmişti. Bu bölgedeki yoğunlaşma, bir ülkesel ve "bölgesel planlama" anlayışı ile ülkenin görece daha az gelişmiş bölgelerine yönlendirilmediği için de, süreç içinde çok önemli sorunlar ortaya çıktı. Bu yanlış ve plansız seçim, bir yandan bölgelerarası gelişmişlik düzeyindeki uçurumları hazırladı, bir yandan kendi içinde kontrolsüz ve aşırı yoğunlaşan afet riskine açık, Tekirdağ'dan Bolu'ya kadar uzanan "risk havuzu" niteliğindeki İstanbul odaklı bir gelişme kutbunu yarattı, diğer yandan da "azman bir sanayi kenti" olarak büyüyen İstanbul kentini, çözülmesi güç kentsel sorunlarla baş başa bıraktı.

Bu noktada, geçmiş yıllarda yapılan ancak uygulanmayan, yürürlükteki imar mevzuatında yapılması zorunlu olarak tanımlanan ancak yapılmasından ısrarla kaçınılan, üst düzey bölge planlarına ihtiyacın her zamankinden daha fazla olduğu ortaya çıkıyor. Kalkınma planlarına uygun ulusal mekansal planlar ve bölge planları ile alt bölge veya yerleşme ana planlarının stratejik planlama yaklaşımı ile ele alınması kaçınılmaz bir gereklilik olarak ortada duruyor. Öte taraftan, ülkemiz, bir "yerleşme ve kentleşme politikası"ndan yoksun rant temelli yer seçimleri, kontrolsüz ikinci konut bölgeleri, büyük sermayeye yapılan tahsisler, göz yumulan, affedilen kaçak yapılar ve estetik değerlerden, kentlilik bilincinden yoksun yapılaşma eğilimleri sayesinde, dünya kültür ve tabiat mirasının önemli parçaları olan eşsiz değerleri tüketme konusunda da, kara listelerin üst sıralarına tırmandı.

Ayrıca, af yasaları ve bilinçli yaratılan rant beklentisi, bugün verilen konuta razı olmayarak canı pahasına afete maruz bölgede oturmakta ısrar eden bir vatandaş profili oluşturdu.

Yasadışı yapılaşmanın "af" ile teşvik edilerek, yeni kaçak yapıların ve afete maruz yerleşim alanlarının "kamu eliyle" yaratıldığı anlaşıldı. Ayrıca, hazine arazilerinin işgalcilerine satılması ile kamuya kaynak yaratılamayacağı gibi okul, yol, sağlık, yeşil alan vb sosyal donatıların yapılabilmesi için işgalcilerden satın alınması yoluyla kamuya ek yük getirileceği de, Alibeyköy'de yaşanan sel felaketi ve benzeri örneklerde ortaya çıktı.

- Bir Çok Yasa Hızla Yenilenirken, İmar ve Şehircilik Yasası Yine Başka Bahara Bırakıldı. Geçmişte olduğu gibi bugün de bunca yaşanan acı ve deneyimden sonra afetlere hala, günlük, küçük, parçacı düzenlemeler noktasından ve bunları yalnızca bazı yasal ve kurumsal müdahaleler boyutuna indirgeyen bir gözlükle bakılmakta olduğunu söyleyebiliriz. Kent mekanına rant elde etmenin bir aracı olarak yaklaşılması, piyasanın kısa vadeli özel çıkarlarına hizmet edecek bir kentleşme modeli uygulanması, kamu arazilerinin ve genel hizmet alanlarının elden çıkarılması, afet açısından riskli yerleşmelerin oluşmasını destekliyor. Doğal ve kültürel miras önemli ölçüde kaybediliyor, değerli tarım alanları, orman, su havzaları, sel yatakları, dolgu ve kıyı alanları, jeolojik sakıncalı alanlar yapılaşma baskısı altında kalıyor, eşsizlikleri ile literatürlere giren doğa harikası koylar, niteliksiz, fütursuz, yoğun yapılaşmalarıyla da uluslararası yayın ve raporlara konu oluyor. Toplumun yararına hizmet eden, bölgesel gelişmelerin dengeli gerçekleşmesini sağlayan, yaşam kalitesini arttıran, korunması gerekli alanları bu yönden güvence altına alan kararlar getiren, afet zararlarını azaltan, uzun vadeli kalıcı çözümler barındıran fiziksel planlamaya gerekli önem verilmiyor, planlama açıkça reddediliyor ya da kirli rant emellerine alet edilmeye çalışılıyor. Sağlıksız, niteliksiz ve güvenliksiz yapılara yönelik imar aflarından vazgeçilmiyor, ıslah imar planları ile oluşan çevrelerin, ranta yönelik, niteliksiz yoğun yapılaşmaya yol açılmaya devam ediliyor.

Ülkenin yapı stoğu ve bu yapıların yapılabilme koşullarını belirleyen İmar Mevzuatının durumu, Konya Zümrüt apartmanı örneğinde açıkça okundu. Yapılaşmayı belirleyen ölçütler,

planlamadan, yapı denetimine, afet yönetiminden, kurumsal, finansal boyutlara ilişkin bütünlüklü ve toplumsal içerikli açılımlardan yoksunken, sağlıklı ve güvenli çevrelerde yaşadığımızı söyleyebilmek olanaklı görünmemekte. Bu kapsamda, kent ve kamu yönetimine ilişkin süreçlerin de, bu tür açılım ve uygulamalara olanak verecek biçimde, denetim, katılım mekanizmalarını tanımlayabilecek derinlik ve içerikte kurgulanması vazgeçilmez bir önem taşımakta. Kentlerimizde kümelenen afet risk ve sorunlarının çözümünde temel gereklilikler olarak ortaya çıkan bu tür yenilik ve araçlara atıfta bulunmayan ve açmazları her fırsatta vurgulanan mevcut kent yönetimi ve plansızlık süreci üzerinden kentleri ve özellikle afete yönelik sorunların en vahim boyutlarıyla yaşandığı büyük kentleri biçimlendirecek parçacı düzenlemeler olarak yasalaşan veya yürürlüğe giren Büyükşehir, Belediye, İl Özel İdaresi ve Kamu Yönetimi Yasaları ile, ne yerel yönetim ne de imar mevzuatı reformu oluşturulamıyor. Jet hızıyla geçen yasalar, yeni sorun alanları yaratırken, yukarıda vurgulanan gereklilikleri özümseyerek çözümlenemeyecek ve bütünlüklü çözümlere açılım sağlayacak "İmar ve Şehirleşme Yasa Tasarısı" ise tozlu raflara terk ediliyor.

- Depremi Sadece Sağlam Zemin Penceresinden Bakarak Tartıştık, Oysa Planlama Hep Vardı Ancak Hiç Bu Kadar Görmezden Gelinmemişti…

Odamız yıllardır ülke mekanını biçimlendiren bu sorun ve yanlışlıkları ortaya koyarken, hep bu yaklaşımın altında yatan bakış açısını deşifre etmeye çalıştı. Kent topraklarına rant gözüyle bakan ve dolar yeşili algılayan bir yaklaşımın, kamu yararının gerektirdiği, bilimin ortaya koyduğu bazı radikal önlemleri hayata geçirmekte başarılı olmasının olanaklı olmadığını altını çizdi. Sorunun çözümü için öncelikle doğru teşhis gerektiğini vurguladı. Bu teşhisin odağına da; afetleri ve özellikle depremi sadece yapı bazında güçlendirme ve zemin özellikleri açısından uygun yerleri seçme olarak algılamamanın yetersizlikleri ile, sadece yasal düzenlemeler gerçekleştirip bunun hayata geçişindeki sorunları izlememenin yarattığı eksiklikleri koydu.

Afetlerin, yalnızca yer seçimi ve sağlıklı yapı yapma boyutlarına indirgenemeyecek kadar çok boyutlu ve kapsamlı olduğu görmezden gelinerek, kentlerimize yönelik risk ve açmazların çözüme kavuşturulması olanaklı değil. Bu anlamda afet riski yüksek alanlarda yürütülecek çalışmaların da, bazı yenilik ve gereklilikler üzerine biçimlendirilmesi gerekli. Kente yönelik bütüncül bir risk analizi-mikrobölgeleme ve tüm bunların üzerinden hazırlanması gereken "Sakınım Planları" sonucunda elde edilecek "Stratejik Planlar" ile yapılaşma süreçlerinin kurgulanması, bu gerekliliklerin temel ifadesi olarak ortaya koyulabilir. Böylesi bir yaklaşım yerine, yalnızca zemin özellikleri açısından uygun yer seçimleri yapılması ya da dayanım gücü yüksek yapılar inşa edilmesinin tek başına deprem-afet sorununu çözümlenemeyeceği görülmelidir.

Ülkemizdeki planlama ve yapılaşma süreçlerinde köklü ve yaşamsal bir yenilik tanımlayacak böylesi bir yaklaşımda; yerbilimsel veriler, geçmiş hasar bilgileri ve kentsel risk analizleri sakınım planının girdilerini, sektörel kararlar, stratejik planlar, eylem planları ve özel önlemler gerektiren bölgelemeler ise sakınım planının çıktılarını oluşturmalı. Böylece, kent parçalarının "tasfiye-yenileme-sağlıklılaştırma ve dönüşüm"üne yönelik kararlar da, kent bütünü içerisinde "bölgenerek" verilebilecek ve sadece sorunlu-riskli kentsel yerleşik alanlara ilişkin değil, yeni yapılaşacak alanlar için de çözüm açılımları geliştirilebilecektir. Afet zararlarını azaltan ve kentsel riskleri denetim altına alan çözümlerin oluşturulabilmesi; yeni bir planlama sistematığı ve yaklaşımını tarif eden "yasal düzenlemeleri", bu düzenlemeleri çok başlı bir yapıdan uzak, şeffaflık ve hesap verebilme sorumluluğu içerisinde, eşgüdüm-denetim-katılım mekanizmalarıyla uygulayabilecek bir "kurumsallaşmayı" ve tüm bu karar ve uygulamaları hayata geçirebilecek "finansal dayanakları" kaçınılmaz kılmakta. Finansal kaynaklar öncelikle, etkin şekilde afet zararlarını azaltma hedefine yönelik plan, proje, program hazırlığı ve uygulamalarına aktarılmalı. "Kamulaştırma", "Takas", "İmar Haklarının Aktarımı", "Toplulaştırma, Arsa-Arazi

Düzenlemesi" vb uygulama araçlarının kullanılması yönünde yasal düzenlemeler de gecikmeksizin yapılmalı.

- Deprem Sonrası Yapılan Değerli Analiz ve Raporlar da Makro ve Mikro Ölçekli Planlama Çalışmalarıyla Hayata Geçemedi

Deprem-afet beklentileri ile en çok gündeme gelen büyükşehirlerimizin başında gelen İstanbul için Doğu Marmara depreminin ardından bir çok önemli araştırma gerçekleştirildi. Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı Raporundan, Ulusal Deprem Konseyi Raporuna, İzmir İktisat Kongresi Afet Yönetimi Çalışma Grubu Raporundan, İstanbul Deprem Master Planına kadar bir çok önemli ve değerli çalışmalar yapılmasına karşın, risk analizi, sakınım planı olarak nitelenebilecek bu çalışmalar, bir üst ölçek strateji planı kapsamında İstanbul kent bütünü için oluşturulması gereken plan-uygulama kararlarının geliştirilmesine yönlendirilemedi, plan kararları üzerinden kentte geliştirilecek tahliye, iyileştirme ve "Kentsel Dönüşüm Projeleri-Eylem Alanları"na yönelik bütüncül, sistematik ve kararlı bir uygulamaya geçilemedi. Diğer yandan yapılmış olumlu ve değerli çalışmalar yanı sıra, yapılamamış bir çok düzenleme olduğu gerçeği ise adeta kamuoyundan gizleniyor.

Kısacası depremden bu yana geçen 7 yılda yapılabilen bazı değerli çalışmalara, katkılara rağmen sürdürülen ve kent topraklarına dolar yeşili bakan bir anlayışın yansıması olarak yorumlanabilecek ısrarlı yanlışlar olduğu ortada. Sorunu doğru teşhis edemediğimiz ya da bazı sorunları görmezden geldiğimiz durumlar yanında, bu "rant odaklı anlayış"a feda ettiğimiz, hayata geçemeyen gerçek çözüm önerileri de ortada duruyor. Depremi-afetleri böylesi bir "planlama" sorunu olarak ele alamadığımız ve teşhisleri doğru koyamadığımız sürece, bu çözüm önerilerinin hayata geçmesi de olanaklı görünmüyor.

Oysa, yukarıda vurgulanan açılım, yenilik ve değişimler yapılmaksızın gerçekleştirilecek düzenleme ve çözüm arayışlarının, parçacı bir yapı içerisinde kalıcı çözümler üretmek bir yana yeni sorun ve açmazlar tanımladığı artık anlaşılmalı, felaketler sonrası hasar ve kayıpları en aza indireyecek afet öncesi çalışmaların yaşamsal bir önemi olduğu ve bu yaşamsal önlemlerin alınması anlamında gecikilen her günün telafisinin olanaksızlığı görülmeli ve tüm bu süreçleri biçimlendirecek temel açılımın sosyal, ekonomik, kültürel, yasal ve kurumsal boyutları bir arada çözümleyebilecek bir "planlama" yaklaşımından geçtiği bilinmelidir.

Bundan sonraki 17 Ağustoslar, afetlerin öncesi, sırası ve sonrasında yaptığımız yanlışlar ve afete yol açtığı açıkça ortada olduğu halde vazgeçemediğimiz rant odaklı politikaların zararlarının görülmesi ve bu hataların telafi edilmesi halinde anlam kazanabilecek.

Depremi öncesi, sırası ve sonrasında yapılacaklar ile bir planlama sorunu olarak algılamadığımız, kentlerimizi ve insanımızı ısrarla sürdürdüğümüz rant odaklı politikalara feda ettiğimiz, kafalarımızı kumdan çıkarmadığımız sürece, afetlerin yıkıcı etkisi her seferinde yüreğimizi kavurmaya devam edecek.

Bilime, uzmanlığa, mesleğimize, ülkemize ve ulusumuza olan görev ve saygımız gereği, ısrarla tekrarlanan yanlışlardan vazgeçilmesi, ders alınması umuduyla kamuoyuna duyuruyoruz. Saygılarımızla

TMMOB Şehir Plancıları Odası
Yönetim Kurulu

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

DEPREM ÜLKESİ TÜRKİYE'DE 17 AĞUSTOS 1999 DEPREMİ SONRASINDA
SAPTANAN TEMEL SORUNLAR SÜRÜYOR

"Yara Sarmacılık" Yaklaşımı Reddedilmeli, Köktenci Önlemler Bütünü ile Depremlerdeki Zararlar En Aza İndirilmeli, Gerekli Yasal Düzenlemeler Hızla Yapılmalıdır

Topraklarının % 93'ü aktif deprem kuşağında bulunan Türkiye'de, nüfusun % 98'i deprem riski altında yaşamaktadır. 1900'den bu yana 190'a yakın büyük hasarlı depremde yaklaşık 100 bin insan yaşamını yitirmiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Deprem Araştırma Dairesi Sismoloji Şube Müdürlüğü verilerine göre yalnızca son bir yıl içinde (15.08.2005 ile 15.08.2006 tarihleri arasında) Türkiye'de 4.833 deprem gerçekleşmiştir. Bütün bu gerçekliklere rağmen ülkemizde deprem dahil doğal afetlere yönelik köklü çözümler yaşama geçirilmemektedir.

17 Ağustos 1999 günü meydana gelen depremin üzerinden tam yedi yıl geçmiş olmasına karşın, yaşanan toplumsal sorunlar ve insani dramların uyarıcılığı sürmektedir. Toplumsal hafızamızın zayıflığı ve yaşadığımız felaketlerden gerekli dersleri almamış olmamız nedeniyle yasal düzenlemelerdeki eksikler ve denetimlerdeki boşluklar sürmekte, depremlere karşı önlemler günü birlikçi yaklaşımlarla geçiştirilmektedir.

Bütün bu yaşananların temel nedeni, yıllardır uygulana gelen siyasi ve ekonomik rant amaçlı yapılaşma politikalarıdır; çağdaş, planlı sağlıklı, güvenli kentleşme süreçlerini yaratacak ve depremlerde yıkımı en aza indirecek düzenlemelerin yapılmamasıdır. Hatalı ve denetimsiz yapı süreçleri, bütün bu sorunların başında gelmektedir.

Diğer yandan, doğal afetlere karşı bilimsel ve teknolojik gelişmelere dayalı bilimsel-teknik mühendislik önlemlerinin alınması konusunda yeterli çalışmalar yapılmamış, Deprem Şurası v.b. girişimlerin hakkı verilmemiştir. Hatta 1999 yılında deprem sonrasında TBMM'de gündeme gelen bazı mevzuat değişiklikleri bile hala komisyonlarda bekler durumdadır. Yine son dönemlerde Afet, İmar, Yapı Kanunları ve "Deprem Bakımından Yapı Yasaklı Alanlardaki Yerleşimlerin Güvenilir Alanlara Nakline Dair Kanun Tasarısı"nda görüldüğü gibi yasalar, yasa tasarıları ve yönetmelikler arasında birbirinden kopukluklar söz konusudur. Bilimsellikten ve kamu yararı temelinden uzak tasarılar ile köktenci çözümlere yönelmek mümkün değildir.

Öte yandan 7. Beş yıllık Kalkınma Planından beri diğer kamusal hizmetlerde olduğu gibi afetlerle ilgili yasa ve mevzuatlara ilişkin yaklaşımlarda da özelleştirme ve piyasaya açılmacılık egemen kılınmıştır. 1999 depremi sonrası Dünya Bankası'nın dayattığı zorunlu deprem sigortası da bu temelde gündeme gelmiş ve malul kılınmıştır.

Özellikle 17 Ağustos 1999 depremi sonrasında "Güvenli yapılaşma" adına getirilen yapı denetimi düzenlemeleri de deprem sonrası sorunları çözememiş hatta yeni kargaşalar yaratmıştır. Depremle ilgili yasal düzenlemelerden biri olan "Yapı Denetim Kanunu"nda ciddi eksikler bulunmaktadır. 17 Ağustos 1999 depremi ardından "gündeme gelen 595 sayılı KHK'nin Anayasa Mahkemesi'nce iptali üzerine aynı anlayışla oluşturulan 4708 sayılı yasanın sonuçları 2003 Mayıs'ında Bingöl depreminde bir kez daha ortaya çıkmıştır. Odamızın tüm uyarılarına rağmen bu yasanın kapsamına birinci derece deprem bölgesindeki birçok ilimiz ısrarla alınmamıştır.

Bilim ve teknolojinin gereklerine uygun, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odalarının görüşleri alınarak hazırlanacak yeni bir Yapı Denetim Kanunu ivedilikle TBMM gündemine taşınmalıdır. Bu Kanunun temelini oluşturacak ve tüm hazırlıkları TMMOB tarafından tamamlanmış olan "Yetkili/Yetkin Uzman Teknik Eleman Kanunu" da Yapı Denetim Kanunu'na paralel olarak TBMM gündemine taşınmalıdır.

1999 Depremlerinden sonra üniversiteler, meslek odaları ve uygulamacı kamu kurumlarında artan bilgi ve deneyim birikimine dayanarak, piyasacı/özelleştirmeci anlayışlardan bağımsız bir önlemler bütünü oluşturulmalıdır.

Bu kapsamda, insan yerleşimlerinin güvenli kılınması ve afet zararlarının en aza indirilebilmesi için önleyici önlemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. "Yara sarıcı" ve yalnızca deprem sonrasıyla sınırlı kalan değil, deprem öncesi önlemleri de planlayan "zarar azaltma" yaklaşımı ön plana geçmelidir.

Bunların yanı sıra deprem zararlarını azaltma, imar yasası ve ilgili mevzuatlara yansıtılması,

kent planlaması ve yapı üretimi bütünlüklü bir şekilde ele alınmalı ve Afet Yönetimi Stratejik Planı hızla oluşturulmalıdır.

Denetimsiz yapılaşmayı teşvik politikalarından vazgeçilmeli, depremlere karşı toplumsal önlemlerde mahallelerden başlayarak katılımcılığı temel alan örgütlenmelere yönelinmeli, kamusal denetim güçlendirilmeli ve meslek odalarının önerilerine kulak verilmelidir.

Mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı hizmetlerinden hareketle, bilim ve tekniğin insanlık yararına sunumu olmazsa olmaz bir koşul olarak görülmeli, sosyal devletin planlı, dengeli kalkınma, bölgesel planlama gibi unutulmuş araçlarının ivedi olarak yaşama geçirilmesi gerekmektedir.

TMMOB

MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

Yönetim Kurulu Başkanı

Emin KORAMAZ